

Znaczenie trybu z art. 37 K.p.k. w kontekście trudności organizacyjno-kadrowych sądu i kształtowania składu orzekającego. Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 21 czerwca 2024 r., III KO 89/24

The significance of the mechanism under Article 37 of the Polish Code of Criminal Procedure in the context of organisational and staffing difficulties of a court and selection of a judging panel. Commentary on the decision of the Supreme Court of 21 June 2024, III KO 89/24

TYMON MARKIEWICZ*

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
 <https://orcid.org/0000-0001-8362-5898>

Streszczenie: Glosa analizuje postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 czerwca 2024 r., III KO 89/24, dotyczące wniosku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie o przekazanie sprawy innemu sądowi równorzędnemu w trybie art. 37 § 1 K.p.k. Wniosek motywowano trudnościami organizacyjnymi i kadrowymi związanymi z orzekaniem przez sędziów powołanych na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej przepisami ustawy nowelizującej, co rodziło obawę uchylenia wyroku przez Sąd Najwyższy z uwagi na nienależytą obsadę sądu (art. 439 § 1 pkt 2 K.p.k.). Sąd Najwyższy nie uwzględnił wniosku, uznając, że trudności organizacyjne (w tym kadrowe) co do zasady nie stanowią podstawy do przekazania sprawy w trybie art. 37 K.p.k. Wskazał, że problemy te powinny być rozwiązywane przez inne podmioty, a tryb ten nie służy rozwiązywaniu bieżących kwestii organizacyjnych. Autor glosy aprobuje to stanowisko, podkreślając, że dobro wymiaru sprawiedliwości nie obejmuje szeroko rozumianych trudności organizacyjnych, w tym kadrowych, a rozstrzygnięcie o potencjalnej nienależytej obsadzie sądu w tym trybie stanowiłoby niedopuszczalny „przedsąd”.

Słowa kluczowe: dobro wymiaru sprawiedliwości, trudności organizacyjne, trudności kadrowe, nienależyta obsada sądu, przekazanie sprawy

Abstract: The commentary analyses the decision of the Supreme Court of 21 June 2024, III KO 89/24, concerning the request of the Court of Appeal in Rzeszów to refer the case to another court pursuant to Article 37 § 1 of the Polish Code of Criminal Procedure. The request was motivated by organisational and staffing difficulties related to the adjudication by judges appointed at the request of the National Council of the Judiciary formed pursuant to the amending act – this gave rise to the fear that the judgment would be overturned by the Supreme Court due to improper staffing of the court (Article 439 § 1 (2) of the Polish Code of Criminal Procedure). The Supreme Court did not grant the request, stating that, as a rule, organisational difficulties (including staffing) did not provide grounds for a referral under Article 37 of the Polish Code of Criminal Procedure. The Supreme Court noted that such problems should be addressed by other entities, and the mechanism under Article 37 was not intended to resolve current organisational issues. The author of this

* Dr, e-mail: tymon.markiewicz@kul.pl

commentary endorses this position, stressing that the interests of justice do not cover organisational difficulties in the broad sense, including staffing, and that adjudicating, in this manner, on potential improper staffing of the court would constitute an unacceptable "pre-judgement."

Keywords: interests of justice, organisational difficulties, staffing difficulties, improper staffing of a court, case referral

Teza: Trudności organizacyjne – w różnym względzie, w tym kadrowym – leżące po stronie sądu właściwego nie dają podstawy do przekazania sprawy innemu sądowi równorzędnemu.

Wstęp

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie skierował do Sądu Najwyższego wnioszek w trybie art. 37 K.p.k., w którym domagał się przekazania sprawy innemu sądowi równorzędnemu. W uzasadnieniu postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem w trybie art. 37 § 1 K.p.k.¹ wskazano, że skład orzekający w tej sprawie tworzą wyłączenie sędziowie powołani na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie przepisów ustawy nowelizującej KRS². W postanowieniu zaznaczono także, że Sąd Najwyższy wielokrotnie uchylał wyroki tego Sądu Apelacyjnego wydane z udziałem sędziów powołanych w takiej procedurze na stanowisko sędziego sądu apelacyjnego, z uwagi na istnienie bezwzględnej przyczyny odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 2 K.p.k. Dodatkowo podkreślono, że obecnie w II Wydziale Karnym Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie tylko w odniesieniu do jednego sędziego nie zachodzą okoliczności wskazywane przez Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie, związane z procedurą powołania sędziego i sposobu postępowania sędziego, powodujące, że sąd z udziałem takich sędziów jest nienależycie obsadzony w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 K.p.k. i nie stanowi on zarazem sądu, o jakim mowa w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP³ i art. 6 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności⁴. W tej sytuacji, przy braku podstaw do stosowania art. 40 K.p.k.

¹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, tekst jednolity: Dz. U. z 2025 r. poz. 46 z późn. zm.

² Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2018 r. poz. 3 (dalej: ustawa nowelizująca KRS).

³ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm. (dalej: Konstytucja RP).

⁴ Konwencja sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2, Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm. (dalej: EKPC lub Konwencja).

i „niemożliwej do wyobrażenia sytuacji, aby z żądaniem wyłączenia na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. wystąpił jakikolwiek sędzia orzekający w II Wydziale Karnym tut. Sądu Apelacyjnego”, Sąd Apelacyjny w Rzeszowie zdecydował się na wystąpienie do Sądu Najwyższego o przekazanie sprawy innemu sądowi apelacyjnemu, aby uniknąć albo zminimalizować ryzyko uchylecia wydanego w postępowaniu odwoławczym wyroku przez Sąd Najwyższy w ramach postępowania kasacyjnego albo wznowieniowego.

Postanowieniem z dnia 21 czerwca 2024 r., III KO 89/24⁵, Sąd Najwyższy nie uwzględnił tego wniosku. W uzasadnieniu podniesiono m.in. – za utrwalonym orzecznictwem – że trudności organizacyjne, w różnej materii, leżące po stronie sądu właściwego nie dają podstawy do przekazania sprawy innemu sądowi równorzędnemu. Sąd Najwyższy podkreślił, że zaszłości natury ustrojowo-procesowej, do których odwołuje się Sąd Apelacyjny w Rzeszowie, powinny być rozwiązane przez inne podmioty, takie jak Prezes tego Sądu, Minister Sprawiedliwości, czy nawet samych sędziów Sądu Apelacyjnego. Nie jest jednak rolą Sądu Najwyższego, aby orzekając w trybie art. 37 § 1 K.p.k., takie właściwe postawy sędziowskie wskazywać. Przepis art. 37 K.p.k. nie może być bowiem traktowany jako sposób rozwiązywania bieżących problemów organizacyjnych sądów.

Już w tym miejscu wypada zaznaczyć, że przed Sądem Najwyższym zawisł szereg analogicznych spraw, które zostały spójnie, z podobną argumentacją, przez ten Sąd rozpoznane, a wnioski Sądu Apelacyjnego nie zostały uwzględnione⁶.

Należy zauważyć, że dobro wymiaru sprawiedliwości, ujęte jako wyłączna przesłanka przekazania sprawy w trybie art. 37 K.p.k., jest klauzulą generalną, nieposiadającą jednolitej, ustawowej definicji, co skutkuje szerokimi możliwościami interpretacyjnymi Sądu Najwyższego, który jest wyłącznie właściwy do decydowania o przekazaniu sprawy na tej podstawie⁷. Teza dotycząca co do zasady braku możliwości uczynienia względów organizacyjnych podstawą przekazania sprawy ze względu na dobro wymiaru sprawiedliwości nie stanowi *novum* i ma ugruntowane podstawy w wieloletnim

⁵ Zob. postanowienie SN z dnia 21 czerwca 2024 r., III KO 89/24, Prokuratura i Prawo – dodatek 2024, nr 9, poz. 13.

⁶ Zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 czerwca 2024 r., III KO 87/24, LEX nr 3730494; z dnia 26 czerwca 2024 r., III KO 97/24, LEX nr 3833528; z dnia 26 czerwca 2024 r., III KO 98/24, LEX nr 3731287; z dnia 4 lipca 2024 r., III KO 71/24, LEX nr 3833529; z dnia 5 lipca 2024 r., III KO 96/24, LEX nr 3833530; z dnia 3 września 2024 r., III KO 95/24, LEX nr 3752570.

⁷ Zob. D. Kaczorkiewicz, *Właściwość z przekazania sprawy karnej*, Przegląd Sądowy 2014, nr 3, s. 107; J. Kosonoga, *Dobro wymiaru sprawiedliwości jako przesłanka dokonywania czynności procesowych w postępowaniu karnym*, w: *Profesor Marian Cieślak – osoba, dzieło, kontynuacje*, red. W. Cieślak, S. Steinborn, Warszawa 2013, s. 871.

orzecznictwie najwyższej instancji sądowej⁸. Nowatorskość stanowiska zajętego w głosowanym postanowieniu, a następnie zaakceptowanego w kolejnych orzeczeniach, polega na poddaniu analizie możliwości przekazania sprawy ze względów organizacyjnych, gdy są one rozumiane jako potrzeba utworzenia składu orzekającego, a w tle pojawia się możliwość wystąpienia w sprawie uchybienia z art. 439 § 1 pkt 2 K.p.k.

1. Trudności organizacyjne jako podstawa przekazania sprawy w trybie art. 37 K.p.k.

W literaturze przedmiotu podjęto próbę klasyfikacji sytuacji, które prowadzą do uwzględnienia wniosków składanych przez sądy o przekazanie sprawy ze względu na dobro wymiaru sprawiedliwości. R. Masznicz wyróżnił trzy takie grupy: potrzebę zabezpieczenia toku postępowania przed czynnikami, które godzą w niezawisłość lub bezstronność wyrokowania, przez co należy rozumieć np. związki osobiste między stronami a organami wymiaru sprawiedliwości; potrzebę usunięcia przeszkody faktycznej, która trwale uniemożliwia stronie uczestnictwo w postępowaniu przed sądem właściwym, utożsamianą w dużym stopniu ze stanem zdrowia oskarżonego; potrzebę uwzględnienia celów wychowawczych postępowania karnego, rozumianych jako zapewnienie uwarunkowań do swobodnego wyrokowania, takich jak odbiór określonej sytuacji procesowej przez obiektywnego obserwatora⁹. Szeroko rozumiane trudności organizacyjne nie mieszczą się w żadnej z powyższych kategorii.

Pojęcie trudności organizacyjnych przy rozpoznawaniu sprawy było dekodowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego jako zbiorcza okoliczność odnosząca się do sytuacji różnego rodzaju. Przepis art. 37 K.p.k. nie może być traktowany jako sposób rozwiązywania bieżących problemów organizacyjnych sądów. Względy natury technicznej, utrudniające rozpoczęcie rozprawy i prowadzenie postępowania, nie uzasadniają jej przekazania w trybie art. 37 K.p.k. innemu sądowi równorzędnemu. Dlatego też podnoszono, że za przekazaniem sprawy do rozpoznania innemu sądowi równemu nie przemawia brak odpowiednio dużej sali rozpraw, mogącej pomieścić wszystkich uczestników postępowania¹⁰, jak również brak sali rozpraw specjal-

⁸ W ten sposób także m.in.: H. Paluszkiwicz, w: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. K. Dudka, 2023 [wyd. el. LEX], teza nr 5 do art. 37; D. Świecki, w: *Kodeks postępowania karnego*, t. 1. *Komentarz aktualizowany*, red. D. Świecki, 2025 [wyd. el. LEX], teza nr 5 do art. 37.

⁹ Zob. R. Masznicz, *Przekazanie sprawy ze względu na dobro wymiaru sprawiedliwości (art. 37 k.p.k.)*, Prokuratura i Prawo 2007, nr 7–8, s. 111–114.

¹⁰ Por. postanowienie SN z dnia 10 maja 2000 r., II KO 90/00, OSNKW 2000, nr 5–6, poz. 48.

nie dostosowanej do prowadzenia postępowania z „pierwiastkiem niejawnym”¹¹. Podobnie klasyfikowano możliwość przekazania sprawy z uwagi na względy natury technicznej utrudniające rozpoczęcie rozprawy lub inne niemające znaczenia dla prawidłowego wyrokowania, rozumiejąc pod tym pojęciem sprawę bardzo obszerną, w ramach której strony wykazywały się dużą aktywnością, utrudniającą rozpoczęcie procedowania¹². W podobny sposób kwalifikowane były takie okoliczności jak stan znacznego obciążenia pracą konkretnego sędziego, mogący skutkować potencjalną przewlekłością postępowania i z tej perspektywy bez wątpienia stwarzać sytuację niepożądaną z punktu widzenia szeroko rozumianego dobra wymiaru sprawiedliwości, choć podkreślano, że rzeczą każdego sądu jest dołożenie wszelkich starań, by rozstrzygnięcie sprawy nastąpiło w rozsądnym terminie¹³. Podobnie, wśród powodów natury technicznej, organizacyjnej, nieuzasadniających przekazania sprawy w trybie art. 37 K.p.k., wskazywano problemy z konwojowaniem oskarżonych¹⁴, jak również problemy z transportowaniem oskarżonego, nawet jeśli w tle pozostała kwestia zagrożenia dla przedawnienia karalności zarzucanych mu czynów¹⁵. W tym kontekście warto przytoczyć trafny pogląd Sądu Najwyższego, mówiący o tym, że przewidując możliwość wystąpienia poważnych trudności w sprawnym rozpoznaniu spraw w niektórych miejscowo właściwych sądach, ustawodawca w art. 11a przepisów wprowadzających K.p.k.¹⁶ ustanowił tryb umożliwiający przekazanie spraw zagrożonych upływem terminu przedawnienia innym sądom równorzędnym. W tym właśnie trybie przewidziane jest podnoszenie kwestii związanych z organizacyjnym funkcjonowaniem sądownictwa w sprawach karnych, ale nie w trybie art. 37 K.p.k.¹⁷ W literaturze obecny jest pogląd, że trudności organizacyjne można klasyfikować w kategorii ekonomiki procesowej¹⁸.

¹¹ Por. postanowienie SN z dnia 2 października 2024 r., III KO 17/24, LEX nr 3763533 oraz z dnia 10 lipca 2024 r., II KO 80/24, LEX nr 3734121; w tej kwestii istnieją jednak także stanowiska odmienne, por. postanowienie SN z dnia 17 września 2021 r., IV KO 120/21, LEX nr 3412848: „Okoliczność związana z koniecznością rozpoznania sprawy w sądzie dysponującym salą rozpraw spełniającą standard do prowadzenia postępowania z wykorzystaniem materiałów o klauzuli ‘ściśle tajne’ skutkuje przekazaniem sprawy sądowi położonemu w najbliższej odległości od sądu miejscowo właściwego”.

¹² Por. postanowienie SN z dnia 29 maja 2020 r., III KO 45/20, LEX nr 3159616.

¹³ Por. postanowienie SN z dnia 7 października 2021 r., IV KO 123/21, LEX nr 3342052.

¹⁴ Por. postanowienie SN z dnia 21 listopada 2018 r., III KO 135/18, LEX nr 2583862.

¹⁵ Por. postanowienie SN z dnia 12 marca 2008 r., II KO 7/08, LEX nr 544659.

¹⁶ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego, Dz. U. z 1997 r. Nr 89, poz. 556 (dalej: przepisy wprowadzające K.p.k.).

¹⁷ Por. postanowienie SN z dnia 22 maja 2019 r., II KO 29/19, LEX nr 2671140; postanowienie SN z dnia 29 maja 2020 r., III KO 45/20, LEX nr 3159616.

¹⁸ Zob. M. Latos, *Merytoryczne podstawy przekazania sprawy ze względu na dobro wymiaru sprawiedliwości*, Przegląd Sądowy 2017, nr 2, s. 96.

2. Trudności kadrowe jako względy organizacyjne

W odniesieniu do względów organizacyjnych, analizowanych jako potencjalna podstawa do przekazania sprawy w trybie art. 37 K.p.k., Sąd Najwyższy wypowiadał się również w przedmiocie trudności kadrowych. Analiza orzecznictwa w zakresie postanowień wydanych w trybie art. 37 K.p.k. prowadzi do wniosku, że także w tej kwestii Sąd Najwyższy konsekwentnie orzekał tak, jak co do względów organizacyjnych *in genere*. Taki wniosek wypływa nie tylko z analizy orzecznictwa, ale również został ujęty w opracowaniach prezentujących zbiorczo powody uwzględnienia lub nie wniosków w trybie art. 37 K.p.k.¹⁹

W sprawie III KO 34/15 Sąd Najwyższy wskazał, że nie jest uzasadnione przekazanie sprawy innemu sądowi równorzędnemu na podstawie przepisu art. 37 K.p.k. w sytuacji jedynie przejściowych kłopotów organizacyjnych sądu, związanych z jego trudną sytuacją kadrową. Warunki organizacji pracy sądów, zwłaszcza wiążące się z badaniem obciążenia sprawami poszczególnych jednostek, ich obsady kadrowej, nie mieszczą się w kategorii szczególnych okoliczności, podlegających ocenie przez Sąd Najwyższy na płaszczyźnie art. 37 K.p.k., i winny być przewyżczone w ramach działań organizacyjnych należących do podmiotów dysponujących odpowiednimi ku temu kompetencjami²⁰. W tej materii podawaną podstawą do przekazania sprawy, ujętą ogólnie jako trudności kadrowe i organizacyjne, było powołanie się na dane statystyczne za poprzedni rok co do rozpoznawanych spraw, a także na zmiany organizacyjne w strukturze sądownictwa w okręgu Sądu wnioskującego. Powyższe stanowisko spotkało się z aprobatą w piśmiennictwie, gdzie podkreślono, że podstawą do zmiany właściwości nie mogą być zwłaszcza trudności o charakterze przejściowym, również jeśli są związane z sytuacją kadrową i organizacją codziennej pracy sądu, a także iż art. 37 K.p.k. powinien znajdować zastosowanie tylko w takich sytuacjach, gdy może dojść do podważenia autorytetu wymiaru sprawiedliwości, mającego swe źródło w bezstronności sądu i rzetelnym rozpoznaniu sprawy w rozsądnym terminie²¹.

W przywołanej sprawie, jak również w glosowanym postanowieniu Sąd Najwyższy zwracał uwagę, że w przypadku szeroko rozumianych trudności kadrowych

¹⁹ Zob. T. Artymiuk, *Przekazanie sprawy z sądu miejscowo właściwego do innego sądu równorzędnego (art. 37 k.p.k.) w orzecznictwie Sądu Najwyższego*, w: *Studia i analizy Sądu Najwyższego*, t. 1, red. K. Ślęzak, Warszawa 2007, s. 138; Z. Kwiatkowski, w: *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 5. *Sądy i inne organy postępowania karnego*, red. P. Hofmański, Z. Kwiatkowski, Warszawa 2015, s. 445.

²⁰ Por. postanowienie SN z dnia 10 kwietnia 2015 r., III KO 34/15, *Krakowskie Zeszyty Sądowe* 2015, z. 6, poz. 21.

²¹ D. Krakowiak, *Trudności kadrowe sądu jako podstawa przekazania sprawy przez SN. Glosa do postanowienia SN z dnia 27 maja 2015 r., III KO 34/15*, 2016 [wyd. el. LEX].

rozwiązanie problemu powinno leżeć w gestii uprawnionych ku temu podmiotów, np. Ministra Sprawiedliwości czy Prezesa Sądu. Tego typu stanowisko znajduje także odzwierciedlenie w dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego, gdzie podkreślano już, że niedopuszczalne jest nadużywanie instytucji procesowej z art. 37 K.p.k. Nie może ona mianowicie służyć wypełnianiu trudności organizacyjnych w sądach, gdyż do wypełniania tej roli powołane są organy sprawujące nadzór administracyjny w sądownictwie, dysponujące stosownymi uprawnieniami, takimi jak instytucja delegowania sędziego²².

W literaturze przedmiotu zwrócono uwagę na stanowisko orzecznicze dotyczące jeszcze jednego zagadnienia wynikającego z kwestii kadrowych. Na mocy art. 37 K.p.k. nie następuje przekazanie sprawy do konkretnego referatu sędziego (z imienia i nazwiska), czy też „wyjęcie” jej z tego referatu. Instytucja ta nie służy więc „odciążaniu” referatu konkretnego sędziego, choćby zostało ono zaplanowane w sposób „niepragmatyczny”²³.

Trudności kadrowe nie tylko same w sobie nie stanowią podstawy do zmiany właściwości, więcej – podjęcie działań prowadzących do ich przewyżczenia może przynieść rozwiązanie problemów natury organizacyjnej. Jak wynika z rozważań prowadzonych w poprzedniej części tej glosy, cała problematyka związana ze sferą warunków lokalowo-technicznych nie mieści się w zakresie podstaw do uwzględnienia wniosku w trybie art. 37 K.p.k. W sprawie II KO 27/06²⁴, gdzie podawanym we wniosku powodem do zmiany właściwości były właśnie takie względy, Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że dobro wymiaru sprawiedliwości, o którym mowa w art. 37 K.p.k., wtedy wymaga przekazania sprawy innemu sądowi równorzędnemu, gdy zaistnieją szczególne okoliczności, które mogą wywierać wpływ na swobodę orzekania lub stwarzać przekonanie o braku warunków do rozpoznania sprawy w sposób obiektywny. Tymczasem trudności w zakresie podawanym we wniosku są możliwe do przewyżczenia przy właściwej organizacji rozprawy, a także zapewnieniu przez Prezesa właściwego sądu stosownej do potrzeb obsady kadrowej.

W związku z możliwością przekazania sprawy innemu sądowi równorzędnemu z uwagi na dobro wymiaru sprawiedliwości w przypadku trudności z osobowym skompletowaniem składu orzekającego, Sąd Najwyższy w glosowanym postanowieniu wyraził trafny pogląd co do możliwości orzekania w takiej sprawie sędziego

²² Por. postanowienie SN z dnia 12 lutego 2009 r., III KO 1/09, OSNKW 2009, nr 3, poz. 23; zob. także M. Latos, *Merytoryczne podstawy...*, s. 96.

²³ Por. postanowienie SN z dnia 2 sierpnia 2022 r., IV KO 82/22, Legalis nr 2737505, za: P. Czarnecki, A. Ważny, w: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. A. Sakowicz, Legalis 2025, teza nr 9 do art. 37.

²⁴ Por. postanowienie SN z dnia 17 maja 2006 r., II KO 27/06, LEX nr 186944.

orzekającego na co dzień w innym wydziale niż karny. Pogląd ten znajduje umocowanie w dotychczasowym orzecznictwie. Sąd Najwyższy konsekwentnie i jak najbardziej słusznie podawał, że wyznaczenie jako referenta w sprawie karnej sędziego na co dzień orzekającego w innym wydziale, np. wydziale cywilnym, nie zagraża dobru wymiaru sprawiedliwości. Dlatego też sposobem rozwiązania trudności organizacyjnych może być również wyznaczenie do składu sądu orzekającego sędziów z innego wydziału aniżeli wydział karny, co nie tylko jest dopuszczalne, ale w niektórych sytuacjach procesowych wręcz wskazane²⁵.

3. Możliwość zmiany właściwości sądu w kontekście uchybienia z art. 439 § 1 pkt 2 K.p.k.

Przedmiotem niniejszej glosy nie jest szersza analiza możliwości zaistnienia uchybienia w postaci nienależytej obsady sądu w związku z orzekaniem przez sąd, w składzie którego zasiadają sędziowie powołani na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej przepisami ustawy nowelizującej. Dla spójności wyводу należy jednak zauważyć, że powyższa możliwość wynika z orzecznictwa Sądu Najwyższego i trybunałów międzynarodowych. Sąd Najwyższy, na podstawie art. 87 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym²⁶, pozostaje związany uchwałą połączonych Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/2020²⁷, w której stwierdzono, że „nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. [...] zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego w sądzie powszechnym albo wojskowym na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 3), jeżeli wadliwość procesu powoływania prowadzi, w konkretnych okolicznościach, do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności”. Przytoczona uchwała ma moc zasady prawnej,

²⁵ Por. postanowienie SN z dnia 17 maja 2022 r., V KO 32/22, LEX nr 3411286 oraz z dnia 18 października 2022 r., III KO 105/22, LEX nr 3510711.

²⁶ Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, tekst jednolity: Dz. U. z 2024 r. poz. 622 (dalej: ustawa o SN).

²⁷ Uchwała połączonych Izb Sądu Najwyższego – Izba Cywilna, Karna oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/2020, OSNKW 2020, nr 2, poz. 7.

co oznacza, że jest nią związany każdy skład Sądu Najwyższego. Powyższa uchwała została wydana poniekąd na skutek wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18, C-625/18²⁸. Stanowisko zawarte w uchwale połączonych Izb Sądu Najwyższego zostało następnie potwierdzone w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22²⁹. Wskazano w niej, że brak jest podstaw do przyjęcia *a priori*, iż każdy sędzia sądu powszechnego, który uzyskał nominację w następstwie brania udziału w konkursie przed Krajową Radą Sądownictwa, ukształtowaną przepisami ustawy nowelizującej, nie spełnia minimalnego standardu bezstronności i każdorazowo sąd z jego udziałem jest nienależycie obsadzony w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 K.p.k. Taka sytuacja zachodzi jedynie w stosunku do sędziów Sądu Najwyższego, którzy otrzymali nominacje we wskazanych warunkach.

Ponadto, zgodnie z wyrokiem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 22 lipca 2021 r. w sprawie Reczkowicz przeciwko Polsce³⁰, interpretującym standard „niezależnego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą” w rozumieniu art. 6 ust. 1 EKPC, udział w procesie powoływania sędziów Krajowej Rady Sądownictwa w składzie ukształtowanym na podstawie przepisów ustawy nowelizującej (w efekcie czego organ ten nie był niezależny od władzy wykonawczej i ustawodawczej) powoduje, że sąd z udziałem tak powołanego sędziego nie stanowi w konkretnej sprawie niezależnego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą w rozumieniu art. 6 ust. 1 EKPC³¹.

Nie budzi sporów, że instytucja pozwalająca zmienić właściwość miejscową z uwagi na dobro wymiaru sprawiedliwości dotyczy sytuacji odnoszącej się do całego sądu, a nie konkretnych sędziów. Ma rację J. Kasiński podając, że chodzi tu o wykazanie, iż zachodzą szczególne względy, które skutkują tym, że cały sąd, a więc wszyscy orzekający w nim sędziowie (bez ograniczenia do orzekania w określonym wydziale), nie powinien rozpoznawać sprawy jako nieodpowiedni, a nie idzie jedynie o wyłączenie poszczególnych sędziów³². Tymczasem w omawianym przypadku widmo

²⁸ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 19 listopada 2019 r. w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18, C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982.

²⁹ Uchwała składu siedmiu sędziów SN z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22, OSNK 2022, nr 6, poz. 22.

³⁰ Por. wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 22 lipca 2021 r., Reczkowicz przeciwko Polsce, skarga nr 43447/19.

³¹ Stanowisko potwierdzone także m.in. w wyrokach Europejskiego Trybunału Praw Człowieka: z dnia 8 listopada 2021 r., Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce, skargi nr 49868/19 i 57511/19; z dnia 3 lutego 2022 r., Advance Pharma Sp. z o.o. przeciwko Polsce, skarga nr 1469/20; wyroku pilotażowym z dnia 23 listopada 2023 r., Wałęsa przeciwko Polsce, skarga nr 50849/21.

³² Por. J. Kasiński, *Wystąpienie o przekazanie sprawy innemu sądowi równorzędnemu ze względu na dobro wymiaru sprawiedliwości – art. 37 Kodeksu postępowania karnego w nowym brzmieniu*, Przegląd Sądowy 2023, nr 5, s. 43–56.

wydania orzeczenia dotkniętego wadą z art. 439 § 1 pkt 2 K.p.k. dotyczy wyłącznie poszczególnych sędziów, a nie sądu – organu jako całości. W glosowanym orzeczeniu Sąd Najwyższy odnosił się bowiem do wniosku w trybie art. 37 K.p.k. dotyczącego obaw na gruncie procesu powoływania sędziów Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie, a więc obaw odnoszących się do określonych osób, co więcej, nie wszystkich osób powołanych do pełnienia urzędu sędziego Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie.

Zagadnieniem wymagającym istotnej uwagi w tej sprawie jest to, że Sąd Najwyższy zdecydował się zakwalifikować jako trudności organizacyjno-kadrowe sygnalizowane problemy z możliwością utworzenia składu orzekającego, jednakże niewynikające z faktycznego braku możliwości kadrowych (osobowych), ale z uwagi na potencjalną możliwość uchylenia orzeczenia wydanego przez skład orzekający, który mógł zostać utworzony. Kryterium o charakterze formalnym – problemy organizacyjne zostało zatem zdefiniowane na poziomie merytorycznym. Trudnością kadrową przy orzekaniu jest więc nie tylko sytuacja, gdy utrudnione jest faktyczne utworzenie składu orzekającego, lecz także okoliczność, gdy orzeczenie sądu w składzie orzekającym nadającym się do utworzenia nie daje gwarancji ostania się w obrocie prawnym i jeszcze przed jego wydaniem możliwe jest stwierdzenie, że to orzeczenie będzie obarczone wadą prawną.

Argumentacja Sądu Najwyższego sprowadzająca wystąpienie Sądu Apelacyjnego do problemów natury organizacyjnej zasługuje na aprobatę jeszcze z innego względu. Tryb z art. 37 K.p.k. służy wyłącznie możliwości zmiany właściwości sądu w szczególnych przypadkach, podyktowanych dobrem wymiaru sprawiedliwości. Nie może zatem odnosić się do merytorycznego rozpoznania sprawy i wpływać na treść wyroku. Tymczasem uwzględnienie wniosku lub szersze odniesienie się do argumentacji w nim zawartej stanowiłoby formę niedopuszczalnego *sui generis* przedsądu. Chcąc uwzględnić wniosek, Sąd Najwyższy musiałby stanąć na stanowisku, że rzeczywiście w sprawie zachodzi realna możliwość, a zarazem wysokie prawdopodobieństwo zaistnienia uchybienia z art. 439 § 1 pkt 2 K.p.k. Tylko bowiem w takim układzie procesowym przekazanie sprawy innemu sądowi mogłoby być uzasadnione. Analogicznie należałoby potraktować sytuację, w której Sąd Najwyższy nie uwzględniłby wniosku, stwierdzając brak przesłanek ku zaistnieniu nienależytej obsady sądu. Tym samym to Sąd Najwyższy dokonywałby po części merytorycznego rozpoznania sprawy – oceniałby zaistnienie jednej z bezwzględnych przyczyn odwoławczych. Postanowienie wydane w trybie art. 37 K.p.k. stanowiłoby zatem quasisubstytut wyroku – potwierdzałoby lub przeczyło zaistnieniu uchybienia, które możliwe jest do stwierdzenia wyłącznie w wyroku i to niezależnie od granic zaskarżenia oraz podniesionych zarzutów. Tego typu postępowanie należy stanowczo uznać za niedopuszczalne.

Wypada odnotować, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego został także wyrażony pogląd, zgodnie z którym „sama hipotetyczna możliwość uchylecia wyroku sądu właściwego miejscowo nie uzasadnia zastosowania instytucji określonej w art. 37 k.p.k. Ryzyko tego rodzaju rozstrzygnięć jest bowiem immanentnie wpisane w sprawowanie wymiaru sprawiedliwości i wynika z samodzielności jurysdykcyjnej sądu karnego, określonej w art. 8 § 1 k.p.k. Niezależnie od tego czy niebezpieczeństwo uchylecia przyszłego orzeczenia jest «małe», «średnie», czy też «duże», okoliczność ta nie przemawia za przekazaniem sprawy innemu sądowi równorzędnemu z uwagi na dobro wymiaru sprawiedliwości³³.

Zakończenie

Stanowisko przyjęte w głosowanym postanowieniu w pełni zasługuje na aprobatę. Sąd Najwyższy trafnie zdekodował problem zawarty we wniosku Sądu pytającego i zakwalifikował go jako trudności natury organizacyjnej, związane z sytuacją kadrową sądu. Tego typu okoliczności nie mogą stać się skuteczną podstawą zmiany właściwości miejscowej. Nawet widmo zaistnienia w sprawie bezzwzględnej przyczyny odwoławczej nie uzasadnia tego, aby w celu przeciwdziałania temu uchybieniu wykorzystywać tryb z art. 37 K.p.k. Przemawia za tym zarówno konieczność rozwiązywania tego typu kwestii na poziomie podmiotów ustawowo uprawnionych, jak i zakres postępowania w trybie art. 37 K.p.k., gdzie Sąd Najwyższy nie ma kognicji do badania wystąpienia w sprawie tego typu uchybień, do czego Sąd wnioskujący próbował doprowadzić.

Nie można nie zauważyć, że stanowisko Sądu Najwyższego ma także walor prewencyjny. Aktualnie dochodzi do uchylania wyroków wyłącznie na tej podstawie, że w składzie sądu orzekającego w danej sprawie zasiadali sędziowie powołani na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej przepisami obowiązującymi od 2018 r. Jest to najdalej idąca konsekwencja zaistniałego stanu rzeczy, ale – jak pokazuje sytuacja mające miejsce w tej sprawie – nie jedyna. Dopuszczenie do możliwości przekazania sprawy innemu sądowi równorzędnemu z opisywanych względów stanowiłoby kolejny negatywny skutek kryzysu ustrojowego sądownictwa. Byłoby jednocześnie ingerencją w prawo jednostki do rozpoznania jej sprawy przez sąd właściwy, ustanowiony ustawą. Uprawnione jest zatem twierdzenie, że kierunek orzeczniczy, wypracowany w orzecznictwie Sądu Najwyższego w sprawach takich jak analizowana, jest działaniem zmierzającym do ochrony gwarancji procesowych jednostki.

³³ Postanowienie SN z dnia 24 września 2024 r., III KO 101/24, LEX nr 3833459.

Bibliografia

- Artymiuk T., *Przekazanie sprawy z sądu miejscowo właściwego do innego sądu równorzędnego (art. 37 k.p.k.) w orzecznictwie Sądu Najwyższego*, w: *Studia i analizy Sądu Najwyższego*, t. 1, red. K. Ślęzak, Warszawa 2007.
- Czarnecki P., Ważny A., w: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. A. Sakowicz, 2025 [wyd. el. Legalis].
- Kaczorkiewicz D., *Właściwość z przekazania sprawy karnej*, *Przegląd Sądowy* 2014, nr 3.
- Kasiński J., *Wystąpienie o przekazanie sprawy innemu sądowi równorzędnemu ze względu na dobro wymiaru sprawiedliwości – art. 37 Kodeksu postępowania karnego w nowym brzmieniu*, *Przegląd Sądowy* 2023, nr 5.
- Kosonoga J., *Dobro wymiaru sprawiedliwości jako przesłanka dokonywania czynności procesowych w postępowaniu karnym*, w: *Profesor Marian Cieślak – osoba, dzieło, kontynuacja*, red. W. Cieślak, S. Steinborn, Warszawa 2013.
- Krakowiak D., *Trudności kadrowe sądu jako podstawa przekazania sprawy przez SN. Glosa do postanowienia SN z dnia 27 maja 2015 r., III KO 34/15, 2016* [wyd. el. LEX].
- Latos M., *Merytoryczne podstawy przekazania sprawy ze względu na dobro wymiaru sprawiedliwości*, *Przegląd Sądowy* 2017, nr 2.
- Masznicz R., *Przekazanie sprawy ze względu na dobro wymiaru sprawiedliwości (art. 37 k.p.k.)*, *Prokuratura i Prawo* 2007, nr 7–8.
- Paluszkiewicz H., w: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. K. Dudka, 2023 [wyd. el. LEX].
- System Prawa Karnego Procesowego*, t. 5. *Sądy i inne organy postępowania karnego*, red. P. Hofmański, Z. Kwiatkowski, Warszawa 2015.
- Świecki D., w: *Kodeks postępowania karnego*, t. 1. *Komentarz aktualizowany*, red. D. Świecki, 2025 [wyd. el. LEX].